

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณา พิพากษาคดีอาญา: ศึกษากระบวนการผู้พิพากษาสมทบ ในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเปรียบเทียบกับ ประเทศไทย

Participation of the Public in the Adjudication and Trials of Criminal Cases: Case Study on the System of Lay Judges in the Federal Republic of Germany Compared with Thailand

พรเพชร ชลศักดิ์ตระกูล*

Pornphet Cholsaktrakul

■ บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา โดยศึกษาระบบผู้พิพากษาสมทบของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเปรียบเทียบกับระบบผู้พิพากษาสมทบของ ประเทศไทย ซึ่งในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีระบบผู้พิพากษาสมทบในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทั่วไป แตกต่างจากระบบผู้พิพากษาสมทบของประเทศไทย ที่มีใช้เฉพาะในศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษบางศาล ไม่มีการนำไปใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในศาลอาญา บทความนี้จะศึกษาข้อแตกต่างทั้งในเรื่องเจตนารมณ์ คุณสมบัติ การคัดเลือก และจำนวนผู้พิพากษาสมทบ เพื่อเป็นแนวทางในอนาคตหากประเทศไทยต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา

คำสำคัญ: ผู้พิพากษาสมทบ, สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี, คดีอาญา

* อาจารย์สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
Laws Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University
Received: February 27, 2020 Revised: July 15, 2020 Accepted: July 31, 2020

■ Abstract

This article aims to study the participation of the public in the adjudication and trials of criminal cases. This study compares the system of lay judges of the Federal Republic of Germany and the system of lay judges in Thailand. In the Federal Republic of Germany, the system of lay judges was adopted in the adjudication and trials of general criminal cases. This is therefore different from Thailand where the system of lay judges was adopted and implemented only in certain specialized courts, not in the adjudication and trials of criminal cases in criminal courts. As such, this article studies the differences on the intention, qualification, recruitment, and the number of lay judges abroad. This article is hoped to serve as a guideline providing that the public in Thailand is given an opportunity to participate in the adjudication and trials of criminal cases in the future.

Keywords: Lay Judges, Federal Republic of Germany, Criminal cases.

■ บทนำ

โดยเหตุที่อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงต้องให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในอำนาจตุลาการ

ซึ่งเป็นอำนาจที่มีความสำคัญ เพราะเป็นอำนาจในการวินิจฉัยบรรทัดคดี ที่ผลของคำพิพากษาจะส่งผลกระทบต่อสิทธิ เสรีภาพของประชาชนโดยตรง การเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีจึงเป็นแนวทางหนึ่ง que แสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ยังทำให้เกิดความโปร่งใสในการพิจารณาพิพากษาคดี โดยเฉพาะกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่มีโทษสูงถึงประหารชีวิตที่ต้องให้ความสำคัญและระมัดระวังในการพิจารณาพิพากษาคดีในหลาย ๆ ประเทศจึงมีการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา โดยมีการคิดรูปแบบต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศตัวเอง เช่น ระบบลูกขุนของสหรัฐอเมริกาที่เป็นระบบเก่าแก่ที่มีต้นกำเนิดมาจากประเทศอังกฤษมีการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินคดีและในปัจจุบันยังเป็นประเทศที่ใช้ระบบลูกขุนมากที่สุด หรือระบบลูกขุนของสาธารณรัฐเกาหลีที่มีการดัดแปลงจากระบบลูกขุนของสหรัฐอเมริกา หรือระบบ Saiban-in ของประเทศญี่ปุ่นที่มีนักวิชาการเรียกว่าระบบลูกครึ่ง เพราะเป็นการดัดแปลงระบบผู้พิพากษาสมทบและระบบลูกขุนเข้าด้วยกัน หรือระบบผู้พิพากษาสมทบในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ซึ่งเป็นระบบที่ผู้เขียนสนใจที่จะศึกษา เพราะสาธารณรัฐเยอรมนีมีระบบกฎหมายเป็นแบบลายลักษณ์อักษร (civil law) เช่นเดียวกับประเทศไทย รวมไปถึงระบบผู้พิพากษาสมทบมีการใช้ในประเทศไทยอยู่แล้ว หากในอนาคตประเทศไทยมีการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ระบบผู้พิพากษา

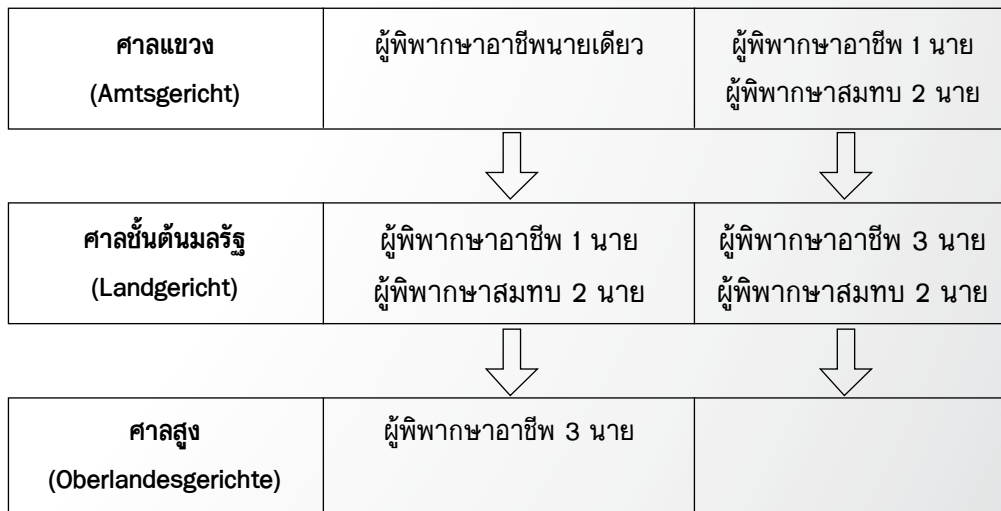
สมทบในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจึงเป็นตัวเลือกหนึ่งที่นำมาศึกษาแบบจริงจัง

1. ระบบผู้พิพากษาสมทบในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

รัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมันหรือที่เรียกว่ากฎหมายพื้นฐาน (basic law) ได้กำหนดโครงสร้างของศาลในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี แบ่งออกเป็นศาลระดับสหพันธรัฐและศาลระดับมลรัฐ ศาลที่มีผู้พิพากษาสมทบร่วมพิจารณาพิพากษาคดี คือ ศาลระดับมลรัฐ โดยแบ่งเป็นศาลแขวง ศาลชั้นต้นมลรัฐ และศาลสูงมลรัฐ โดยปกติในศาลแขวงการพิจารณาคดีที่อยู่ในอำนาจผู้พิพากษาคนเดียว คือ คดีที่โทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี โดยจะไม่มีผู้พิพากษาสมทบร่วมพิจารณาคดี แต่หากเป็นคดีที่อยู่ในอำนาจศาลแขวงพิเศษ คือ คดีที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 1 ปี

ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 4 ปี จะมีผู้พิพากษาอาชีพ 1 นาย และผู้พิพากษาสมทบ 2 ซึ่งเรียกว่าองค์คณะเล็กทางอาญาเป็นผู้พิจารณาคดี คำพิพากษาของผู้พิพากษาคนเดียวและคำพิพากษาขององค์คณะเล็ก อาจอุทธรณ์ไปยังศาลชั้นต้นมลรัฐ โดยถ้าเป็นคำพิพากษาของผู้พิพากษานายเดียว จะได้รับการพิจารณาโดยองค์คณะเล็กทางอาญา ซึ่งประกอบไปด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 1 นาย และผู้พิพากษาสมทบอีก 2 นาย ส่วนคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาศาลแขวงพิเศษ จะได้รับการพิจารณาโดยองค์คณะใหญ่ทางอาญา ประกอบไปด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 นาย และผู้พิพากษาสมทบอีก 2 นาย ซึ่งอาจฎีกาไปยังศาลสูงมลรัฐได้ โดยองค์คณะจะประกอบไปด้วยผู้พิพากษาอาชีพ 3 คน เป็นองค์คณะ (Foster & Sule, 2002) แสดงดังรูปภาพที่ 1

รูปภาพที่ 1 แสดงระบบผู้พิพากษาสมทบในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรมเยอรมัน (Courts constitution act) ถือเป็นหน้าที่ของชาวเยอรมันทุกคนที่จะต้องมาทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาสมทบในศาลคดีอาญา ผู้ที่ไม่ไปทำหน้าที่จะมีโทษตามกฎหมาย โดยคุณสมบัติของบุคคลที่จะเป็นผู้พิพากษาสมทบในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะต้องมีสัญชาติเยอรมนี ส่วนบุคคลที่ไม่มีสิทธิจะเป็นผู้พิพากษาสมทบคือ

1. บุคคลที่ผู้พิพากษาพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีความสามารถจะเป็นผู้พิพากษาสมทบ
2. บุคคลที่ศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุกเกิน 6 เดือนในความผิดที่กระทำโดยเจตนา
3. บุคคลที่อยู่ระหว่างการสอบสวนการกระทำผิด ซึ่งผลการสอบสวนอาจทำให้สูญเสียคุณสมบัติในการเป็นผู้พิพากษาสมทบ

บุคคลที่ได้รับการยกเว้นในการเป็นผู้พิพากษาสมทบ คือ

1. บุคคลที่อายุไม่ถึง 25 ปี
 2. บุคคลที่อายุเกิน 70 ปี
 3. บุคคลที่ไม่อยู่ในเขตเทศบาลในวันที่มีการคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบ
 4. บุคคลที่ไม่เหมาะสมเนื่องจากเหตุผลด้านสุขภาพ
 5. บุคคลที่ไม่สามารถเข้าใจภาษาเยอรมันได้
- บุคคลที่ดำรงตำแหน่งต่อไปนี้ ได้รับยกเว้นในการแต่งตั้งเป็นผู้พิพากษาสมทบ
1. ประธานาธิบดี
 2. สมาชิกรัฐบาลในสหพันธ์รัฐและมลรัฐ
 3. ข้าราชการพลเรือน
 4. ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ ทนายความ โนตารี

5. ปลัดศาล ตำรวจ เจ้าหน้าที่เรือนจำ เจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐาน และเจ้าหน้าที่ศาล

6. รัฐมนตรีกระทรวงศาสนาและสมาชิกศาสนาที่มีกฎหมายห้าม

7. บุคคลที่เคยเป็นผู้พิพากษาสมทบ 2 ครั้ง ที่ต่อเนื่องกัน

บุคคลต่อไปนี้อาจขอยกเว้นไม่ต้องเป็นผู้พิพากษาสมทบได้

1. สมาชิก Bundestag สมาชิก Bundesrat สมาชิกสภายุโรป

2. บุคคลที่ยังไม่พ้น 40 วันนับแต่ได้ทำหน้าที่ผู้พิพากษาสมทบ

3. แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล พยาบาลเด็ก ผู้ช่วยพยาบาล ผดุงครรภ์

4. หัวหน้าเกสซ์ตรที่ไม่ได้จ้างเกสซ์ตรอื่น

5. บุคคลที่มีภาระหน้าที่ในครอบครัว ซึ่งเป็นไปได้ยากที่จะมาปฏิบัติหน้าที่

6. บุคคลที่มีอายุ 65 ปี หรือจะครบ 65 ปี ในวันสุดท้ายของการทำงานเป็นผู้พิพากษาสมทบ

7. บุคคลที่แสดงให้เห็นว่าการเป็นผู้พิพากษาสมทบจะกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่หรือเป็นอันตรายต่อตนเองหรือบุคคลที่สาม

การคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบจะกระทำโดยสภาเทศบาล โดยทุก ๆ 5 ปี จะรวบรวมรายชื่อจากผู้สมัคร หรือองค์กรต่าง ๆ อาจเสนอชื่อได้ เช่น สมาคมการกุศล หรือประชาชนทั่วไป ถ้ามีผู้สมัครไม่เพียงพอจะคัดเลือกจากรายชื่อจากทะเบียนบ้านโดยการสุ่ม (Siegismund, 2000) เมื่อได้รายชื่อทั้งหมดแล้ว รายชื่อนั้นต้องได้รับการเห็นชอบจากสภาเทศบาลอย่างน้อยสองในสาม หรืออย่างน้อยที่สุดต้องไม่ต่ำกว่าครึ่งหนึ่ง

ในรายชื่อ ต้องแสดงให้เห็นถึงเพศ อายุ อาชีพ และสถานะทางสังคม โดยจะต้องประกอบไปด้วย ชื่อ นามสกุล วันเกิดและสถานที่เกิด ที่อยู่และ อาชีพ โดยรายชื่อนั้นต้องเปิดเผยให้สาธารณชน ตรวจสอบเป็นเวลา 1 อาทิตย์ โดยระยะเวลาที่ ออกมาวางให้สาธารณชนตรวจสอบนั้น ควรจะ ประกาศให้ทราบล่วงหน้า โดยรายชื่อที่เสนอนั้น สำหรับศาลแขวงนั้น ควรจะมีอย่างน้อย 2 เท่าของ จำนวนผู้พิพากษาสมทบที่ต้องการ การคัดค้าน ผู้พิพากษาสมทบจะทำได้ภายใน 1 สัปดาห์ นับแต่วันสุดท้ายของการให้สาธารณชนตรวจสอบ ภายหลังจากนั้นประธานสภาเทศบาลจะส่ง รายชื่อไปยังผู้พิพากษาศาลแขวง ถ้ามีความ จำเป็นที่ต้องแก้ไขรายชื่อภายหลังจากที่ได้ส่ง ไปแล้วประธานสภาเทศบาลจะต้องแจ้งให้ ผู้พิพากษาศาลแขวงทราบ ผู้พิพากษาศาลแขวง จะพิจารณารายชื่อที่ได้จากสภาเทศบาล แล้วจะ ทำการตรวจสอบว่าได้ผ่านการกระบวนการ ตรวจสอบจากสาธารณชนหรือยัง รวมทั้งสังเกต และพิจารณาข้อบกพร่องต่าง ๆ ทุก ๆ 5 ปี ศาลแขวงจะมีการคัดเลือกคณะกรรมการ คัดเลือกผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งอย่างน้อย คณะกรรมการจะต้องประกอบไปด้วย ผู้พิพากษา ศาลแขวงเป็นประธาน เจ้าหน้าที่บริหาร และผู้ช่วย อีก 3 คน คณะกรรมการคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบ จะคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบโดยใช้หลักเสียง ข้างมาก ในกรณีที่คะแนนเสียงเท่ากันให้ประธาน เป็นผู้ตัดสิน ซึ่งการลงคะแนนจะถูกบันทึกไว้ เพื่อไม่ให้เกิดการโต้แย้งได้ ส่วนการแก้ไขรายชื่อ ผู้ที่ได้รับการคัดค้านนั้น จะทำได้ต้องใช้เสียง สองในสามของคณะกรรมการทั้งหมด ซึ่งการ คัดเลือกควรคำนึงถึง เพศ อายุ อาชีพ และ สถานะของบุคคลนั้นด้วย ประธานศาลแขวง

และประธานศาลชั้นต้นมลรัฐ จะเป็นผู้แจ้ง จำนวนผู้พิพากษาสมทบและผู้พิพากษารอง ที่ต้องการ ซึ่งหลักการคำนวณนั้น ผู้พิพากษาสมทบ ที่คัดเลือกไปนั้นควรจะนั่งพิจารณาไม่เกิน 12 วัน ในการพิจารณาธรรมดาต่อปีหลังจากนั้นรายชื่อ ของผู้พิพากษาสมทบและผู้พิพากษารองจะ ถูกส่งแยกไปแต่ละศาล ตารางการนั่งพิจารณา ของผู้พิพากษาสมทบจะถูกกำหนดไว้ล่วงหน้า ตลอดทั้งปี

ผู้พิพากษาสมทบอาจถูกคัดค้านได้ภายใน 1 อาทิตย์นับแต่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ แต่ถ้าภูมิหลังฟังจะปรากฏภายหลังจากนั้น ให้คำนวณระยะเวลานับแต่นั้น ก่อนที่ผู้พิพากษา จะพิจารณาต้องฟังพนักงานอัยการก่อน คำตัดสิน ของผู้พิพากษาไม่อาจโต้แย้งได้ ผู้พิพากษาสมทบ อาจถูกสั่งปรับได้ ถ้าไม่สามารถมานั่งพิจารณาได้ ตามเวลา โดยไม่มีเหตุอันสมควร นอกจากนี้ อาจถูกฟ้องในความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ ผู้พิพากษา สมทบอาจถูกปลดออกจากการเป็นผู้พิพากษา สมทบได้หากกระทำผิดหน้าที่ โดยให้อยู่ใน อำนาจของแผนกคดีอาญาของศาลสูงมลรัฐ ที่ต้องพิจารณาภายหลังจากที่ได้ฟังพนักงาน อัยการ และผู้พิพากษาสมทบที่เกี่ยวข้องแล้ว คำตัดสินไม่อาจโต้แย้งได้

ผู้พิพากษาสมทบจะถูกลบชื่อออกจากบัญชี รายชื่อ ถ้าบุคคลนั้น (Courts constitution act. Section 52, 1975)

1. ได้กลายเป็นบุคคลที่ไม่มีคุณสมบัติ จะกลายเป็นผู้พิพากษาสมทบ
2. สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นทำให้ไม่ควร ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้พิพากษาสมทบ
3. อยู่ที่ทำให้ไวโนโบสมัครเป็นตำบลเดียวกับ ที่จะทำหน้าที่ผู้พิพากษาสมทบ

4. ทำหน้าที่เป็นผู้พิพากษาสมทบมาแล้วมากกว่า 24 วันต่อปี

5. เสียชีวิต

สิทธิและหน้าที่ของผู้พิพากษาสมทบก็เช่นเดียวกับผู้พิพากษาอาชีพ กล่าวคือ มีความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ที่อยู่ภายใต้กฎหมายเท่านั้น และไม่ต้องฟังคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่างใดก็ตาม การมีส่วนร่วมของผู้พิพากษาสมทบจำกัดอยู่เฉพาะในส่วนของ การสืบพยานเท่านั้น กล่าวคือตั้งแต่เริ่มต้นสืบพยานไปจนถึงการอ่านคำพิพากษาของศาล โดยหลักแล้วผู้พิพากษาสมทบใช้อำนาจตุลาการในลักษณะที่เท่าเทียมกับผู้พิพากษาอาชีพและมีคะแนนเสียงที่เท่ากัน ในระหว่างการพิจารณาคดี ผู้พิพากษาสมทบจะมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษารวมทั้งตัดสินลงโทษเหมือนกับผู้พิพากษาอาชีพทุกประการ ยกเว้นในบางเรื่องที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจของประธานหรือผู้พิพากษาอาชีพ ผู้พิพากษาสมทบลีสิทธิถามพยานได้โดยตรงโดยไม่จำเป็นต้องเปิดเผยคำถามให้ผู้พิพากษาอาชีพรู้ล่วงหน้า เพียงแต่ก่อนถามต้องขออนุญาตประธานในการถาม แต่ว่าในทางปฏิบัติแล้วโดยส่วนใหญ่ผู้พิพากษาสมทบจะไม่ใช้สิทธิตนเองในการถามคำถาม ในบางกรณีการถามคำถามของผู้พิพากษาสมทบแสดงถึงความไม่เป็นธรรมในการพิจารณาคดี ส่งผลต่อกระบวนการพิจารณา เช่น ผู้พิพากษาสมทบใช้คำถามว่าทำไมจำเลยไม่รับสารภาพทั้ง ๆ ที่พยานหลักฐานแน่นหนา การถามเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงความมีอคติในการพิจารณา ซึ่งผู้พิพากษาสมทบท่านนั้นอาจต้องออกจากกระบวนการพิจารณาไป และต้องเริ่มกระบวนการพิจารณาใหม่ทั้งหมด ฉะนั้นผู้พิพากษาอาชีพจึงชอบผู้พิพากษาสมทบที่ไม่

ถามคำถามใด ๆ ในการกระบวนการพิจารณา มากกว่าแสดงให้ถึงข้อขัดแย้งของการที่ต้องการให้ผู้พิพากษาสมทบมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เช่นเดียวกับผู้พิพากษาอาชีพ (Siegismund, 2000)

ในการปรึกษาหารือและลงคะแนนเสียง ผู้พิพากษาสมทบลีสิทธิเหมือนกับผู้พิพากษาอาชีพ โดยประธานจะเป็นผู้ถามและเป็นผู้นับคะแนน โดยผู้พิพากษาสมทบที่อายุน้อยที่สุดจะเป็นผู้ลงคะแนนก่อนตามด้วยผู้พิพากษาที่อายุมากกว่า จากนั้นจะให้ผู้พิพากษาอาชีพที่อายุน้อยที่สุดและตามด้วยผู้พิพากษาอาชีพที่อายุมากกว่าขึ้นไปเรื่อย และประธานจะเป็นผู้ลงคะแนนคนสุดท้าย การออกเสียงลักษณะนี้เพื่อให้แน่ใจว่าผู้พิพากษาสมทบจะไม่ลงคะแนนเสียงตามผู้พิพากษาอาชีพ หรือผู้พิพากษาที่อายุมากกว่า การตัดสินลงโทษที่เป็นผลร้ายกับจำเลยที่จะมีผลทางกฎหมายตามมานั้น ต้องมีคะแนนเสียงสองในสามของคะแนนเสียงทั้งหมด ซึ่งหมายถึงผู้พิพากษาสมทบสองคนในองค์คณะเล็กสามารถตัดสินให้ผลร้ายให้แก่จำเลยได้ แต่ในทางปฏิบัติไม่พบว่าเคยมีผู้พิพากษาสมทบลงคะแนนเสียงในลักษณะนี้ เนื่องจากในความเป็นจริงแล้วประธานกับผู้พิพากษาสมทบจะมีการปรึกษาหารือกัน ผู้พิพากษาสมทบจะต้องรักษาความลับระหว่างการพิจารณา และหลังกระบวนการพิจารณาลิ้นสุดลงแล้ว ถ้าผู้พิพากษาสมทบเปิดเผยความลับอาจถูกลงโทษ (Siegismund, 2000)

2. ระบบผู้พิพากษาสมทบในประเทศไทย

ระบบผู้พิพากษาสมทบในประเทศไทยมีอยู่ในศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและศาลแรงงาน สำหรับในศาลอาญาของไทย

ยังไม่มีการนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในการพิจารณาพิพากษา ความหมายของผู้พิพากษาสมทบตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ. 2542 ให้ความหมายคำว่า ผู้พิพากษาสมทบ หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับแต่งตั้งตามกฎหมายจัดตั้งศาลชั้นอุทธรณ์ให้เป็นองค์คณะร่วมกับผู้พิพากษาซึ่งเป็นข้าราชการตุลาการ มีอำนาจและหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดี

ผู้พิพากษาสมทบไม่ใช่ข้าราชการตุลาการหรือข้าราชการฝ่ายตุลาการ เพราะไม่ใช่ข้าราชการซึ่งรับราชการโดยได้รับเงินเดือนจากเงินงบประมาณหมวดเงินเดือนในกระทรวงยุติธรรม แต่เป็นบุคคลซึ่งกฎหมายแต่งตั้งให้เข้ามานั่งพิจารณาพิพากษาคดีเพื่อช่วยเหลือผู้พิพากษาประจำ โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์บางอย่างของบุคคลผู้นั้นในการออกความคิดเห็นในการพิจารณาคดีบางประเภท บุคคลที่เป็นผู้พิพากษาสมทบไม่ใช่ข้าราชการประจำและไม่มีเงินเดือน คงได้รับแต่ค่าป่วยการเป็นครั้งคราวเมื่อมาปฏิบัติหน้าที่ตามเวลาที่หัวหน้าผู้รับผิดชอบของศาลจะได้กำหนด ผู้พิพากษาสมทบแม้ไม่ใช่ข้าราชการแต่ก็เป็นเจ้าพนักงาน มีหน้าที่ทำการฝ่ายตุลาการหรือเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการตามความหมายของประมวลกฎหมายอาญา (เดือน จิตรกร, 2539)

ความเป็นมาของผู้พิพากษาสมทบในประเทศไทยนั้นพระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2477 มาตรา 15 บัญญัติว่า “ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี และมีอำนาจไต่สวนหรือออกคำสั่งใด ๆ ซึ่งผู้พิพากษานายเดียวมีอำนาจตั้งที่ระบุไว้ในมาตรา 21 และมาตรา 22 (1) ถึง (5) แห่งพระธรรมนูญศาลยุติธรรม และ

เมื่อได้พิจารณาพยานหลักฐานแห่งคดีไปแล้ว เห็นว่าโทษของจำเลยควรจำคุกเกินกว่าหกเดือนหรือปรับเกินกว่าสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับซึ่งโทษจำคุกหรือปรับอย่างหนึ่งอย่างใด หรือทั้งสองอย่างเกินอัตราที่กำหนดแล้ว ก็ให้ศาลแขวงทำความเห็นส่งสำนวนไปให้ศาลอาญาหรือศาลจังหวัดพิพากษาแล้วแต่กรณี” และความตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มาตรา 25 วรรคสอง ได้บัญญัติให้ศาลแขวงมีอำนาจลงโทษจำคุกได้ถึงสามปี หรือปรับถึงหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แต่ทั้งนี้จะต้องมีการแต่งตั้งผู้พิพากษาสมทบประจำศาลแขวงนั้นด้วย จึงจะมีอำนาจดังกล่าว ทำให้เห็นได้ว่าในอดีตประเทศไทยเคยมีบทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับการแต่งตั้งประชาชนธรรมดาเป็นผู้พิพากษาสมทบในศาลแขวง โดยเป็นไปตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง พ.ศ. 2499 มีข้อมูลค้นพบว่าตั้งแต่มีศาลแขวงมาจนกระทั่งบัดนี้ ยังไม่เคยมีการแต่งตั้งผู้พิพากษาสมทบในศาลแขวงเลย อำนาจพิพากษาคดีตามมาตรามาตรา 25 ได้กำหนดไว้ว่าจึงยังไม่อาจจะใช้ได้ จนเมื่อมีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาความอาญาในศาลแขวง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503 มาตรา 12 ได้ยกเลิกบทมาตรานี้ที่เกี่ยวกับผู้พิพากษาสมทบเสียสิ้น (วัฒนา ชิดวาริ, 2518) สาเหตุที่ไม่มีการแต่งตั้งผู้พิพากษาสมทบในศาลแขวงน่าจะเป็นเพราะหากศาลแขวงประสงค์จะลงโทษจำคุกจำเลยถึงสามปีหรือปรับถึงหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับนั้น ศาลแขวงคงทำความเห็นส่งสำนวนไปให้ศาลอาญาหรือศาลจังหวัดพิพากษาแล้วแต่กรณี น่าจะเป็นความเหมาะสมมากกว่าที่จะ

แต่งตั้งราชวรธรรมดาเป็นผู้พิพากษาสมทบในศาลแขวง เพราะการพิจารณาคดีของศาลแขวงมุ่งเพื่อประโยชน์ความรวดเร็วไม่เสียเวลาแก่ประชาชน หากมีการแต่งตั้งผู้พิพากษาสมทบอาจใช้เวลานานตามขั้นตอน ไม่สมประโยชน์ต่อจุดมุ่งหมายแห่งการจัดตั้งศาลแขวงได้ ทำให้ปรากฏว่าไม่เคยมีการแต่งตั้งผู้พิพากษาสมทบในศาลแขวงเลยดังกล่าวยังต้น (ทวี ชูโต, 2550)

ในปัจจุบันระบบผู้พิพากษาสมทบถูกนำมาใช้ในศาลชั้นอุทธรณ์ ศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ ศาลแรงงาน แต่ปัจจุบันผู้พิพากษาสมทบที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาจะมีเฉพาะในศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางเท่านั้น ส่วนในศาลแรงงานจะไม่มีการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา ซึ่งในศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศจะมีผู้พิพากษาสมทบในศาลชั้นต้นเท่านั้น ในศาลอุทธรณ์ หรือศาลฎีกาจะไม่มีผู้พิพากษาสมทบ จึงจะขอลำดับถึงระบบผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเท่านั้น ดังนี้

2.1 ผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลเยาวชนและครอบครัวมีวิธีพิจารณาคดีพิเศษแตกต่างจากศาลธรรมดา โดยผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวต้องเป็นผู้มีอัธยาศัยและความประพฤติเหมาะสมที่จะปกครองและอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชน และเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาครอบครัว รวมถึงการกำหนดให้มีการนำระบบผู้พิพากษา สมทบเข้ามาร่วมในการพิจารณา

พิพากษาคดี โดยเห็นว่าผู้พิพากษาอาชีพอาจติดวิธีการหรือแนวคิดที่มั่งมันหรือมองปัญหาไปในด้านตัวบทกฎหมายแต่เพียงอย่างเดียว โดยลืมนำถึงปัญหาเกี่ยวกับตัวเด็กหรือเยาวชน กฎหมายจึงได้บัญญัติให้มีผู้พิพากษาสมทบร่วมพิจารณาคดีด้วยเพื่อต้องการให้บุคคลภายนอกซึ่งมิใช่ นักกฎหมายได้มีโอกาสมองปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิดนั้น โดยพิจารณาจากสาเหตุและแนวทางแก้ไขตามสภาพและความรู้สึกนึกคิดของคนทั่วไป อันจะช่วยให้ผู้พิพากษาใช้ดุลยพินิจในการมีคำพิพากษาหรือคำสั่งหาแนวทางแก้ไขที่ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ (อัยยาดิษยบุตร และคนอื่น ๆ, 2531)

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 15 และมาตรา 23 กำหนดไว้ว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวทุกศาล นอกจากมีผู้พิพากษาพิจารณาคดีสองคนแล้ว ยังต้องมีผู้พิพากษาสมทบอีกสองคนซึ่งอย่างน้อยคนหนึ่งเป็นสตรีร่วมเป็นองค์คณะในการพิจารณาคดีด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการพิจารณาพิพากษาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว มีความละเอียดอ่อนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว ตลอดจนมีผลเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนทั้งในทางคดีแพ่งและคดีอาญา จึงต้องใช้วิธีพิจารณาที่พิเศษแตกต่างจากการพิจารณาพิพากษาคดีทั่วไป ผู้พิพากษาสมทบศาลเยาวชนและครอบครัว จึงนับได้ว่ามีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพิจารณาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัว ซึ่งตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 26 ถือว่า ผู้พิพากษาสมทบเป็นเจ้าพนักงานในตำแหน่งตุลาการตามประมวลกฎหมายอาญา

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มาตรา 25 กำหนดคุณสมบัติของผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว ไว้ว่าต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ มีหรือเคยมีบุตร หรือเคยอบรมเลี้ยงดูเด็ก หรือ เคยทำงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์หรือการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน หรือครอบครัว มาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสามปี มีคุณสมบัติที่จะเป็นข้าราชการศาลยุติธรรมได้ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม เว้นแต่พื้นฐานความรู้ซึ่งต้องไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า หรือเคยเป็นผู้พิพากษาสมทบ และมีความสุขุมรอบคอบ ทัศนคติ อุดมคติ และความประพฤติเหมาะสมแก่การพิจารณาคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัว นอกจากนี้ ต้องไม่เป็นข้าราชการ หรือผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของรัฐ ข้าราชการการเมือง สมาชิกสภาหรือทนายความ

นอกจากนี้ ในการประชุมคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม ครั้งที่ 1/2546 และครั้งที่ 13/2546 ที่ประชุมมีมติเห็นชอบให้กำหนดแนวทางในการรับสมัครและการพิจารณาคุณสมบัติผู้สมัครเป็นผู้พิพากษาสมทบของศาลเยาวชนและครอบครัว โดยผู้สมัครเป็นผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัว ที่สมควรได้รับการพิจารณาให้ผ่านการคัดเลือก ควรจะต้องเป็นผู้มีความตั้งใจและเสียสละเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ผู้พิพากษาสมทบ มีความประพฤติเหมาะสม และไม่มีปัญหาทางครอบครัว รวมไปถึงคู่สมรสต้องไม่ประกอบอาชีพที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการปฏิบัติหน้าที่ผู้พิพากษาสมทบ นอกจากนี้ ต้องไม่เป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือ

ผู้บริหารท้องถิ่น ไม่เป็นผู้มีประวัติการถูกดำเนินคดีอาญาอันอาจเสื่อมเสียต่อการปฏิบัติหน้าที่ผู้พิพากษาสมทบหรือมีเจตนาปิดประวัติการถูกดำเนินคดี และไม่คู่สมรส หรือญาติพี่น้องหลายคนเป็นผู้พิพากษาสมทบในศาลเยาวชนและครอบครัวเดียวกัน เว้นแต่ผู้สมัครเป็นผู้มีคุณสมบัติโดดเด่นหรือมีเหตุผลควรประการอื่น

ก่อนเข้ารับตำแหน่ง ผู้พิพากษาสมทบจะต้องได้รับการอบรมความรู้และผ่านการทดสอบในเรื่องเจตนารมณ์และการพิจารณาคดีของศาลเยาวชนและครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยา การสังคมสงเคราะห์ การให้คำปรึกษา แนะนำ และการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน และครอบครัว ตลอดจนหน้าที่ของตุลาการ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และระยะเวลาที่กำหนดในระเบียบประธานศาลฎีกา และจะต้องปฎิญาณตนต่อหน้าอธิบดีผู้พิพากษาศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัด หรือผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดแผนกคดีเยาวชนและครอบครัว ซึ่งตนจะเข้าสังกัด แล้วแต่กรณีว่าจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ด้วยความเที่ยงธรรม และรักษาความลับในราชการ (พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553, 2553)

2.2 ระบบผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลาง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เป็นศาลยุติธรรมระดับศาลชั้นต้นที่เป็นศาลชำนาญพิเศษ มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สิน

ทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 ในปัจจุบันมีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาที่วราขอาณาจักร คดีทรัพย์สินทางปัญญา และการค้าระหว่างประเทศเป็นคดีที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากคดีอาญาและคดีแพ่งโดยทั่วไป เจตนารมณ์ในการนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ คือ ต้องการให้ผู้มีความรู้ความสามารถและมีความเชี่ยวชาญอย่างแท้จริงในเรื่องทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศเข้าร่วมพิจารณาคดีกับผู้พิพากษาอาชีพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะทำให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วมีประสิทธิภาพ และเหมาะสม (อาภัสรา เทพจันทร์, 2552)

พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 19 กำหนดให้ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศต้องมีผู้พิพากษาไม่น้อยกว่าสองคน และผู้พิพากษาสมทบอีกหนึ่งคนจึงจะเป็นองค์คณะพิจารณาพิพากษาคดีได้ ส่วนการทำคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้นจะต้องบังคับตามเสียงฝ่ายข้างมาก

คุณสมบัติของบุคคลที่จะเป็นผู้พิพากษาสมทบนั้นพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2539 มาตรา 15

กำหนดให้ผู้พิพากษาสมทบจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากบุคคลผู้ทรงคุณวุฒิทางทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งคณะกรรมการตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการคัดเลือกตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยต้องมีสัญชาติไทย อายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ ได้รับการอบรมในเรื่องความมุ่งหมายของศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและหน้าที่ตุลาการมาแล้ว และเป็นผู้มีความรู้ความชำนาญทางทรัพย์สินทางปัญญาหรือการค้าระหว่างประเทศ นอกจากนี้ ต้องไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี หรือผู้มีหนี้สินพันตัว หรือเป็นผู้เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ หรือเป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือมีกายหรือจิตใจไม่เหมาะสมที่จะเป็นผู้พิพากษาสมทบ หรือเป็นโรคที่ระบุไว้ในกฎกระทรวง หรือเป็นข้าราชการการเมือง กรรมการพรรคการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมืองสมาชิกรัฐสภา ผู้บริหารหรือสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ผู้บริหารราชการส่วนท้องถิ่นหรือสมาชิกสภาท้องถิ่น ข้าราชการอัยการ ข้าราชการตำรวจ หรือทนายความ โดยผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศมีวาระคราวละห้าปี แต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งผู้ซึ่งพ้นจากตำแหน่งให้ดำรงตำแหน่งต่อไปอีกก็ได้ ก่อนเข้ารับหน้าที่ผู้พิพากษาสมทบต้องปฏิญาณตนต่อหน้าอธิบดีผู้พิพากษาศาลทรัพย์สินทาง

ปัญญาและการค้าระหว่างประเทศกลางว่าจะปฏิบัติหน้าที่โดยเที่ยงธรรมและรักษาความลับในราชการ

การคัดเลือกผู้พิพากษาสมทบในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศให้กระทำโดยการอบรมภาควิชาการ การสอบข้อเขียน การสอบปากเปล่า การประเมินความรู้ความสามารถ และประสบการณ์การทำงาน (ระเบียบคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือกบุคคลเพื่อดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาสมทบ ในศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ พ.ศ. 2556 ข้อ 20)

3. เปรียบเทียบระบบผู้พิพากษาสมทบสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศไทย

จากการศึกษาระบบผู้พิพากษาสมทบสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีและประเทศไทย มีข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ

3.1 ระบบผู้พิพากษาสมทบของประเทศไทยยังไม่มีการนำมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในศาลอาญามีแต่ในศาลชั้นอุทธรณ์ แต่ในขณะที่สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีการใช้ระบบผู้พิพากษาสมทบในศาลอาญาเพื่อพิจารณาคดีอาญาเป็นหลัก

3.2 เจตนารมณ์ ของการใช้ระบบผู้พิพากษาสมทบในประเทศไทยมีเจตนารมณ์เพื่อให้ประชาชนที่มีความรู้ ความสามารถ เข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาเพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้พิพากษาอาชีพในคดีพิเศษที่ต้องอาศัยผู้มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ แต่ในขณะที่เจตนารมณ์ของผู้พิพากษาสมทบในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมีเจตนารมณ์เพื่อต้องการให้ประชาชน

เข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา เพื่อแสดงถึงความเป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยแท้จริง

3.3 ประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของไทยจะเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ แต่ในขณะที่ประชาชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีเป็นประชาชนทั่วไป ที่ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในคดีแต่อย่างใด

3.4 จำนวนผู้พิพากษาสมทบของประเทศไทยและของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีจำนวนที่ใกล้เคียงกัน คือ จำนวน 1-2 คน ซึ่งแตกต่างจากระบบลูกขุนที่ต้องมีการประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างน้อย 6 คน

3.5 ระบบผู้พิพากษาสมทบในประเทศไทยเป็นระบบการสมัครใจ โดยต้องผ่านการทดสอบความรู้ แต่ระบบผู้พิพากษาสมทบของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีจะเป็นหน้าที่ที่ประชาชนต้องไปร่วมเป็นผู้พิพากษาสมทบเหมือนในระบบลูกขุน ไม่ต้องมีการทดสอบความรู้ ความสามารถแต่อย่างใด ซึ่งประชาชนที่ไม่ไปเข้าร่วมเป็นผู้พิพากษาสมทบจะมีบทลงโทษตามกฎหมาย

4. วิเคราะห์ข้อดีและข้อเสียของการนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในคดีอาญาในประเทศไทย

4.1 ข้อดีของการนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในคดีอาญา

4.1.1 การนำระบบผู้พิพากษาสมทบไปใช้ในคดีอาญาจะทำให้ประชาชนเข้าไป

มีส่วนร่วมในอำนาจอธิปไตย คือ อำนาจตุลาการมากขึ้น ซึ่งจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเป็นประชาธิปไตยของประเทศไทยโดยแท้จริง

4.1.2 หากมีการนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้จะทำให้กระบวนการยุติธรรมมีความโปร่งใส และผ่านการตรวจสอบจากภาคประชาชนโดยแท้จริง จะทำให้คำพิพากษาของศาลที่ออกมามีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

4.1.3 เป็นการแสดงถึงศักยภาพของคนไทยที่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีได้ กระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยจะได้รับการยอมรับและมีความน่าเชื่อถือจากต่างชาติมากขึ้น

4.1.4 ประชาชนที่เข้าไปทำหน้าที่ผู้พิพากษาสมทบจะมีส่วนช่วยผู้พิพากษาดัดลिनคดีที่ไม่อาจใช้บทบัญญัติกฎหมายดัดลिनได้โดยตรง แต่ต้องใช้หลักความยุติธรรมรวมถึงวิจรรณญาณของวิญญูชนในการช่วยดัดลिन ซึ่งผู้พิพากษาอาจยังไม่มีประสบการณ์ในเรื่องนั้น หากประชาชนเข้าไปจะช่วยผู้พิพากษาในการมีมุมมองในมุมมองอื่น ๆ ที่อาจจะส่งผลต่อการลงโทษจำเลย

4.2 ข้อเสียของการนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในคดีอาญา

4.2.1 การให้ประชาชนเข้าไปเป็นผู้พิพากษาสมทบจะทำให้กระบวนการยุติธรรมล่าช้าลง เนื่องจากมีขั้นตอนที่ยืดยาวมากขึ้น และหากประชาชนที่เข้าไปไม่มีความรู้ ความเข้าใจในการพิจารณาพิพากษาคดี อาจก่อปัญหาให้การพิจารณาคดีเสียไป

4.2.2 การทุจริตจะเกิดได้ง่ายขึ้น ทั้งการดัดลिनบน รวมไปถึงการขูดข้อมูลจากสำนวนคดีเพื่อนำไปใช้แก้ต่าง เนื่องจากประชาชน

ที่ไปเป็นผู้พิพากษาสมทบจะเข้าถึงได้ง่ายกว่าผู้พิพากษาอาชีพ

■ สรุป

จากการศึกษาจึงเป็นที่น่าสนใจว่าหากประเทศไทยต้องการให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาในศาลอาญามีความเหมาะสมหรือไม่ สำหรับผู้เขียนเห็นด้วยที่ประเทศไทยควรจะนำระบบผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา เพราะจะทำให้ประเทศไทยก้าวสู่ความเป็นประเทศที่เป็นประชาธิปไตยโดยแท้จริง และคำพิพากษาของศาลจะมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ซึ่งรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยนั้น ผู้เขียนเห็นว่าจะต้องมีการศึกษาวิจัยต่อไปว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญาใดที่มีความเหมาะสมสำหรับประเทศไทยมากที่สุด เพราะหากจะนำเอาระบบผู้พิพากษาสมทบของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีมาใช้ทั้งหมด ผู้เขียนเห็นว่าในแต่ละประเทศจะมีขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีแตกต่างกันออกไป จึงต้องหารูปแบบที่มีความเหมาะสมสำหรับบริบทประเทศนั้น ๆ สำหรับประเทศไทยโดยต้องมีการยอมรับค่านิยมต่าง ๆ เช่น ระบบอุปถัมภ์ หรือความเป็นจริงบางเรื่อง เช่น การทุจริตคอร์รัปชันในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งหากนำหลักการเหล่านี้มาวิเคราะห์แบบจริงจัง ผู้เขียนเห็นว่าจะได้คำตอบว่าประเทศไทยมีความพร้อมสำหรับการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาพิพากษาคดีแล้วหรือไม่ รวมไปถึงรูปแบบที่ควรให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมควรเป็นรูปแบบใด

■ บรรณานุกรม

เดือน จิตรกร. (2539). พระธรรมนูญศาลยุติธรรม(พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ทวี ชูโต. (2550). ความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบของผู้พิพากษาสมทบมาใช้ในคดีอาญา. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553. (2553). ราชกิจจานุเบกษา, 127(72ก), 12.

วัฒนา ขิดวารี. (2518). กระบวนการยุติธรรมและระบบการศาลไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

อัยยา ดิษยนุต และคนอื่นๆ. (2531). คำอธิบายพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองธรรม.

อาภัสรา เทพจำนงค์. (2552). แนวทางการพัฒนาระบบการคัดเลือก อำนาจหน้าที่ และการตรวจสอบถ่วงดุลผู้พิพากษาสมทบในศาลชั้นอุทธรณ์ในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

หนังสือต่างประเทศ

Courts constitution act. Section 52. (1975). *Federal law gazette I. 1077*. Federal Republic of Germany.

Foster, N., & Sule, S. (2002). *German legal system & law*. New York: Oxford University Press.

Siegismund, E. (2000). *The function of honorary judge in criminal proceedings in Germany*. Retrieved January 18, 2019, from https://www.unafei.or.jp/publications/pdf/RS_No56/No56_13VE_Siegismund2.pdf

